

**RISEGAARD
i
Klemensker**

**ved
Carl Anthoni Kofoed**

Meddelelser om Beboerne
af den 68. Selvejergaard
R I S E G A A R D
i K l e m e n s k e r S o g n .

Samlet og sammenskrevet af
Carl Anthoni Kofoed,
cand.polit., fh.Lærer ved
højere Skoler i Kbhvn.
(f. 13/4 1846 paa 66.Sg.)

Afskrift efter originalen.
1978. E.K.

" I R i s e n " kaldte man tidligere denne Gaard efter Skoven, som ligger N.Ø. for Gaarden, paa Grænsen til Ingemarsgaard i Rysker Sogn. Det Ejernavn vi tidligst finder knyttet til denne Gaard er

Simon Pedersen,

som inde fra 1500-erne holder sig til 1620. Ved dette Tidspunkt afløses det af Navnet

Hans Mortensen,

som hersker en halv Snes Aar til ca.1629, da vi træffer Navnet

Hans Simonsen,

vel Navnet paa en Søn af Simon Pedersen. Hans Simonsen træder midlertidig tilbage, og giver Plads for andre kortvarige Skatteydere, men dukker atter op og lader sig følge til Aar 1679.

Dette lange Tidsrum under Fader og Søn (Simon Pedersen og Hans Simonsen) kunde man kalde Simonstiden, ligesom Gaarden undertiden benævnes Simonsgaarden. Medens Faderen, Simon Pedersen, ikke vides at have haft Vanskeligheder med Hensyn til Skatteredselen, maa det siges at Hans Simonsens Tid er den mest trykkede i Risegaards Historie, og at Hans Simonsen mange Gange maa give tabt over for de mange Ekstra-Skatter, som - omend med ret smaa Beløb - flere Gange om Aaret hjemsøgte de danske Skattebønder. De faste Skatter som Kvartalsskat (2 Mk.pr.Td.Hartkorn) og Landgilde (c.10 Rdlr.) som mest ydedes in natura, gik man fra oven ret strengt til Værks med, men Vanskeligheder og Klager fremkom dog især ved Ekstraskatten. Hvis flere Familier deltog i Gaardens Dyrkning, skulde een Mand skrives for den enkelte Skat. Et Navneskifte i Skattelisten er derfor ikke ensbetydende med Ejerskifte. Ikke sjældn sad to Familier paa halvt om Gaarden, eller med anden Fordeling af Byg-eller Havrejorden for et enkelt Aar. En Husstand betegnedes som et Hæskje.

Det synes at have knebet for Hans Simonsen fra Slutningen af 30-erne, da det for Aar 1637 hedder om ham paa Herredstinget, at han "ikke formaar at kunne yde eller afstedkomme den paabudne Kongskat" 2 Rdl. I de følgende Aar er Hans Simonsen "forarmet."

Denne Forarmelse findes ellers sjældn ved 60-Gaardene, men i det

østlige Klemesker (*) kan dette lettere hende.

I Aaret 1643 krævedes Kongskat til Fastelavn beregnet til 3 Skpr. Bjug paa hver af de jordegne (Selvejer) Bøndergaarde (en Fæste- (Vorned-)gaard det halve). Almindelig Pengeskate til Sankt Hans, 2 Rdl., og til samme Tid en Rigsortskate samt en Baadsmandsskat og endelig igen en almindelig Pengeskate til Mortensdag. Den alm. Pengeskate steg til 4 Rdl. for jordegne og 2 Rdl. for vornede, Af andre Ekstraskatter kan nævnes Madskate (Kød og Flæsk) og Kobberskat. "Tiende til Kongen", hedder det i et Regnskab, "gives ikke og kan vist ikke faas, bl.a. fordi Bønderne ikke høster i "Neiger" men ligesom Hø, og i det hele er fattige."

Ved Kornskatten til Mikkelsdag 1647 skulde jordegne Bønder yde 4-parten af 1 Td. Bjug, 6-parten af en Td. Rug. Lars Hansen paa 55. Sg. i Riisbye var da Tingfoged i Nørreherred og Peder Olsen (senere Byfoged og Landsdommer) var Tingskriver, da 6 Bønder i Klemesker fremstod (hvoriblandt var Peder Christensen paa Pilegaard, 69.Sg., Abraham Hansen paa Skovgaard, 65.Sg., Hans Rasmussen paa Ladegaard, 50.Sg.) og overfor Ridefogeden paa Hammershus "ved Helgenes Ed" bekræftede og bekendte, at efterskrevne Bønder var forarmede, at de ikke - om de ellers skulde blive ved deres Gaarde og afstedkomme Landgilde eller andet - ikke videre af Konge Penge - og Kornskate kunde formaa at udgive, end som følger:

61.Sg. (Hoglebjerg) haver ringe Forraad, forskaanes for 3.Part af Penge-og Kornskatten;

63.Sg. (Samsingsgaard) haver stor Gæld, og Kvinden længe ligget syg, forskaanes for den 3.Part af Pengeskatten;

68.Sg. (Hans Simonsen) er forarmet, saa han intet kan udgive, o.s.v.

Dog bør man vist erindre, at det er i Ebbe Ulfeldts Slotsherretid 1646-51, da Bønderne her paa Landet og ikke mindst i Klemesker, gjorde ham Livet surt. Klemesker burde hedde "Klammersker" skriver Ebbe Ulfeldt, "thi derfra stammer al "Klammer", (Han tænker paa Abraham Hansen paa Skovgaarden). Men for Hans Simonsens Vedk. har "Forarmelsen" vistnok været ægte nok.

Landgilden fra denne Gaard gik fra ca.1658 ikke i Amtstuen Kasse, men Gaarden blev "udlagt" til fhv. Landsdommer i Fyn, Laurids Paa-visch, der ligeledes nød 15. og 16.Sg. i Nyker Risegaardene, nu Risenholm. Om denne Afgift, ligesom om Kvartalskatten, var der ingen "Disput" hos Hans Simonsen.

*) anvender flere gange M.K.Zahrtmann's skrivemåde. E.K.

Kvartalskatten (Hartkornsskatten) blev ved Restancer inddrevet ved militær Eksekution, og hvis Landgilden udeblev, hjemfaldt Gaarden til Hs. Majestæt. Blandt Kongens Gaarde paa Bornholm var der Aar 1744 ved den store Auktion 66 paa Gr. af Restancer hjemfaldne Selvejergaarde og 154 oprindelige Vornedgaarde.

Men m. H. t. Ekstraskatterne var og blev det smaat i hele Hans Simonsens Levetid. Han forsøger dog at komme ud af de trykkende Forhold og opnaar hos den velhavende Abraham Hansen, Skovgaard, et Laan paa 500 Dl. (Slettedaler) Aar 1653. Men dette Laan førte allerede 3 Aar efter til en Indførselsdom i 68.Sg. og en Ejendomsdom af 17.Oktb. 1656. Dermed er Gaarden gaaet ud af Hans Simonsens Eje, men da han fremdeles bor der, har han den Opfattelse, at han kun staar i et Panteforhold til Abraham Hansen, et Forhold, som kan hæves ved Tilbagebetaling af Laanet. Han lejer den 68.Gaard ud til Lars Hansen og senere ca.1670, til Claus Hansen. Nu forhandler Claus Hansen med Hans Simonsen og køber Gaarden af ham, og Stokkemænd kan senere bevidne Hans Simonsen "skødte Gaarden til Claus Hansen og takkede ham for god Betaling." Men Abraham Hansens Ejendomsret staar ved Magt, og Gaarden gaar i Arv til hans Søn Jens Abrahamsen (i manuskriptet står: Abramsen!), som gør sin Ejendomsret gældende. Først søger han Claus Hansen til Betaling af Gaardlejen og lader ham udsige af Gaarden. Herredsfogeden Daniel Borch, 1675-90, giver Jens Abrahamsen Medhold i henhold til den af hans Fader, Abraham Hansen erhvervede lovlige Adkomst. Men han mener dog, at Claus Hansen, "som i denne besværlige Tid har kunnet holde Gaarden fri med Skat og Tyngsels Afredsel", bør før nogen fremmed besidde Gaarden, naar han giver den Leje en anden kan give, da Jens Abrahamsen dog ej selv kan bebo Gaarden. Sagen gaar til Landstinget, og her falder Dommen den 16.Oktb.1678, hvor Landsdommer/^{-en}Mathias Rasch i det hele stadfæster Hjemtingsdommen og paalægger Claus Hansen at betale Jens Abrahamsen al den paa Sagen anvendte Bekostning. Om nogen ret til Leje for Claus Hansen taler Dommen ikke.

Men næste Aar 29.Juni 1679 falder en Landstingsdom om en Otting Smør aarlig. Da Jens Abrahamsen ved Forligshandlingen har sagt, at Claus Hansen, naar han vilde vedgaa Smørret, kunde blive paa Gaarden, og det nu er saa silde, at Claus Hansen ikke kan vide sig en Gaard at tilflytte, saa skal han besidde Gaarden til Midfaste 1680, men da ryddeligøre den mod at faa godtgjort, hvad han har ofret paa at

forbedre eller takke paa Gaarden, mere end han har lovet. - Intet Under, at Gaarden i denne Tid kaldes en Lejegaard.

Jens Abrahamsen kræver 17/2 1680 en Skønning over "den 68de Sg. Risegaard kaldet, som Jens Abrahamsen er Ejermannd til, og som Claus Hansen hidtil har paaboet nogle Aars Tid." Jens Abrahamsen har faaet af "Husbonden", "Proprietarien" ærlig, dydig og gudfrygtig Matrone Barbara, sal. Borgmester Herman Bones, Tilladelse ved Tilladelsesseddel af 15. Febr. 1680 til at faa opmeldt 8 Mænd, uvildige Danemænd, til at skønne over den 68. Gaards Huse og Bygning og "den Brøstfældighed, som kan være gjort, men (medens) Claus Hansen har Gaarden paaboet, paa Penge at sætte."

De 8 Mænd kunde d. 7/5 1680 meddele, at der var sket Forligning mellem Jens Abrahamsen og Claus Hansen, saaledes at Claus Hansen giver Jens Abrahamsen 6 Rdl. for al den Brøst paa Husbygning og Skovskade med alt andet. -

Som ovenfor ses, brugtes allerede 1680 Navnet "Risegaard", men "I Risen" vedblev endnu i over 100 Aar at være det almindelig brugte Navn. -

Claus Hansen findes siden at være flyttet til 36. Sg. i Rysker Sogn, Ingemarsgaard, og siges her at være "velbeholden" og "ved Magt." Claus Hansen var, ikke mindre end Jens Abrahamsen, en Mand, der ikke veg tilbage for at gaa Rettens Vej, om det saa var "lige til Højesteret"; han var Fader til den "uroelige" Berrild Clausen paa 10. Vg. Bjørnegaard i Klem. (i manus. står: 20. Vg.)

Som ovenfor sagt, flyttede han 1680 over Sognegrænsen til Nabogaarden Ingemarsgaard, og vi træffer nu en ny Lejer af 68. Sg., nemlig Hans Bendtsen, der kom fra Sigaard og senere vendte tilbage dertil. Formentlig er hans Tid fra 1680 til 1692 da han købte Sigaard. Det er paa hans Tid, 1687, at ovennævnte Barbara, sal. Herman Bones, meddeler, at "til hende er pantsat af forrige Tolder Lars Michelsen, ligesom han har faaet det af velb. Laurits Paavisch (hver Td. Hartkorn i Pant for 50 Rdl.), nemlig den 68. Sg. i Klem., som nu bebos af Hans Bendtsen." Denne Proprietærskat vandrer siden uroligt om fra Haand til Haand.

Efter Hans Bendtsen er der en Mand ved Navn Mons Pedersen i en Række af 12 Aar (S+ efter Ane Andersd., Peder Bendts.) paa den 68. Gaard. Han faar 1699 en Proces med Amtsskriver Hans Henrich Schor,

S+ = skifte.

som har tilkøbt sig Ret til Landgilden for dette Aar, men Mons Pedersen paastaar, at han har betalt det til Lisbeth Claus Bones Søn, Herman Bohne, "der sagdes at være Husbonde eller Proprietarie til den 68.Gaard." Herredsfoged Eskel Poulsen tildømmer Mons Pedersen at betale til Schor; men paa Landstinget dømmer Mathias Rasch den 1.Septbr. 1700 og frikender Mons Pedersen, "da Byskrivere i Rønne Mads Pedersen, ingen Skiftebreve har - efter flere Aars Nølen - faaet udgivet efter sal. Jørgen Bohne og Lisbeth Claus Bohnes og hendes Børn, saa man kunde se, hvorledes Sagen forholder sig."

Mons Pedersen nævnes endnu 1706, da Holsførster Pihl har holdt Skovskønning i Sognet; det siges om "Risen", at det er en Skovlund med lætte-og drættestore unge Aske. Mon ikke Skoven har lidt under den trange Tid og Lejetiden? -

Den 68.Sg. ophører omsider at være Lejegaard.

Hans Jensen og Karen Pedersdatter, (c.1713 til 1734).

Hans Jensen arver Gaarden og tager den i Besiddelse efter sin Fader Jens Abrahamsen, ligesom denne havde arvet den efter sin Fader Abraham Hansen. Hans Jensen er tilflyttet Gaarden c.1713, da han kan antages at være fuldmyndig, eftersom han 1690 var "et lidet Barn." Hans Hustru er Karen Pedersdatter, D. af Peder Monsen paa den 23. Sg., Tornegaard i Knudsker, i Ægteskab med Kirstene Bendtsdatter fra Siegaard, 67.Sg. i Klem., Søster til Hans og Peder Bendtsen. Denne sidste er bleven Stiffader til Hans Jensen og bor paa Skovgaard. Det viser sig nu, at Hans Jensen egner sig lidet til at styre sin fædrene Arv. Han røber snart "en svag Fornuft" og vel ogsaa daarlige Tilbøjeligheder og en Uvederhæftighed, som stiller ham i Modsætning til Faderen Jens Abrahamsen og Bedstefaderen Abraham Hansen. Blandt Hans Jensens Svagheder er hans Ødselhed eller Mangel paa husholderske Evner. Han laaner af sin Halvbroder Anders Pedersen, og han forsøger paa at optage et Laan (mod Pant i Gaarden) hos Jørgen Monsen Høg i Hasle. Dette sidste afværges til Dels derved, at hans Hustru Karen Pedersdatter; som ingen Underretning har faaet om og intet Samtykke har givet til Laanet, tillige med sin Morbroder Peder Bendtsen paa 65.Sg. Skovgaard, møder med sin Indsigelse.

Det var 1719 d. 4.April paa Herredstinget i Hasle. Hans Jensen

var her heftig i sin Optræden og sagde til sin Hustru: "Dette skal Du faa Skam for." Peder Bendtsen bad Stokkemændene (Tingbudene) "drages til Minde" hvad de havde hørt, ligeledes bekræftede disse, at Hans Jensen havde "løgtet" sin Stiffader (beskyldt ham for Løgn). I et senere Retsmøde fører Peder Bendtsen Vidne paa Hans Jensens svage Fornuft og sætter i Rette, at hans Pantsættelse maa betragtes som ugjort, samt at der beskikkes ham en Værg. Denne Vidneførelse gengives her ret udførligt, for om muligt at faa Klarhed over Hans Jensens Tilstand. -

Blandt Vidnerne fremstod Anders Hansen af Klemmedsker Sogn (Kørsegaard?) og vandt ved sin Saligheds Ed, at han forrige Aar ved Rydskirke blev tilkaldt og saa da, at der laa en Mand, de tog ham op og talte til ham, men han svarede intet uden hid og did, og da kendte Vidnet, at det var Peder Bendtsens Stifsøn, Hans Jensen.

Nys før dette var Hans Jensen ude paa Bakken til Mandtal, og det kendtes ikke paa Hans Jensen da at være drukken. Det samme vedstod Mogens Pedersen. -

Nu fremstod Peder Hansen af Klem. og vandt, at da han forleden Søndag siden Jul, da Hans Jensen gik til Gudsbord, kom paa Kirkegaarden, saa han, at Hans Jensen laa der, stille og rørte sig ikke, med Huen under Hovedet; noget Fraa og lidet Blod stod ham om Munden, og Sveden stod paa hans Ansigt, og det var helt koldt i Luften. Da de løftede ham op, kunde han ikke staa paa sine Ben, og Vidnet bad de omstaaende, om de vilde hjælpe at faa ham ned i Huset ved Kirken, men de tavde stille; saa tog Peder Hansen saa godt han kunde, og fik ham til det Hus, som Peder Larsen bor, og bad, om de Folk vilde gaa af Bænken og lade Hans Jensen sidde, hvilket og skede, og Vidnet stod noget hos ham, at han ikke skulde falde, fordi det var hans gode Ven.

Disse Vidnesbyrd viser ikke med Sikkerhed, at Hans Jensen var beruset. I saa Tilfælde var det rimeligt, at Anders Hansen og Peder Hansen ligefrem havde udtalt det. Endnu mere besynderligt er det næste Vidneudsagn.

Saa fremstod Hans Gardener (Gartner) af Hasle og vandt, at engang ved Paaske 1718 var Hans Jensen inde i Huset hos hannem og en med ham, som hed Erik Nielsen, som nu er paagreben for Tyveri og dømt at gaa i Bremerholms Jærn; saa gik de alle tre paa Hjemvejen til Hans Jens' Gaard, og saa begyndte Hans Jensen at vrie sig og veg-

lede paa Benene, men de holdt paa ham; men da de kom hjem, undredes hans Hustru over, at han var saadan. Saa blev Vidnet tilligemed den formeldte Tyv hos Hans Jensen i 3 Nætter og Dage og turde ikke lade ham blive alene. Den 4. Dag tog de med Hans Jensen til Klemmeds Kirke, og da de kom hjem og havde spiset, tog Vidnet hjem til sit.

Saa fremstod Hans Bendtsen af Hasle og vandt, at Hans Jensen engang faldt i Tørvekulen og var ganske død og bortdaanet, og da de gik hjem, saa Hans Jensen sig tilbage og var urolig, fordi Holtsførstens Dreng skreg, de skulde skødde deres Arbejde. Da de kom hjem forlangte han en ren Skjorte, fordi han var falden i Tørvekulen. (Tørvekulen laa vel op mod Marevad, og paa Hjemvejen passeredes Pilegaard). -

Det er ikke let af denne Vidneførsel at erkende Hans Jensens aandelige og legemlige Tilstand. "Vanvittig" i nyere almindelig Betydning af Ordet, kunde man ikke kalde ham, men med Rette tillagde man ham vel en "svag Forstand." Denne hjælpeløse Tilstand, hvori han nogle Gange skildres, synes ikke at følge af Drukkenskab, men snarere at være Udtryk for Afmagt eller "Slagtilfælde." Den aandelige og legemlige Svaghed i Forbindelse med hans Lyst til at skaffe Penge ved Laan og Pantsættelse kan nok berettiget, at der blev givet ham en Værge.

Den 26. Maj udtaler Herredsfogden, at da det kan befrygtes, at Hans Jensen kan være af den Humør at ødelægge og fordærve hans og hans Hustrus Midler, Skov og deslige, finder han det billigt, at Hans Jensen faar en Værge, som kan være i Frændskab med ham og hans Hustru, hvilket han henstillede til højædle og velb. Hr. Amtmand at ordinere, og vil Herredsfogden da hertil indstille Hans Bendtsen (Siegaard), som bor nærved og er Morbroder til Hans Jensens Hustru. I Juli Maaned 1719 faldt Dommen. Dommeren, Mons Clausen Torn, tilforn Birkefoged i Hammershus Birk, og saa beskikket til at være Byfoged i Hasle og Herredsfoged i Nørre Herred, udtaler, at det ses af Vidnesbyrdene, at Hans Jensen er en svag Mand baade af Forstand og legemlig Tilstand, dertil kommer Ødselhed; han har laant Penge af Jørgen Monsen Høg og af sin Halvbroder Anders Pedersen og har til Upligt ladet hugge i sin Gaards Skov med Gavntræ, Eg og Ask, Tagredsel, Gærdsel og Brænde, som mulig kunde være af Værdi 200 Dl., uden at noget er kommet hans Hustru eller Arvinger eller

Boet til Nytte. (Og dog var "Risen" saa ringe ved Skovskønningen i 1706).

Hans Jensen mener vel, at dette kommer ikke Peder Bendtsen ved, ej heller at han for Retten truede sin egen Hustru, og at hans Svaghed har Gud lagt paa ham. Hans Jensen nægter at tage imod Peder Bendtsens eller nogens Værgemaal, og siger, at Peder Bendtsen, da Hans Jensen fødtes op hos ham (paa Skovgaard) tog ham altid "ad Kruen", hvor liderlig Folk og Brændevinsdrik var ... " saa ses det dog af disse Poster , at Hans Jensen bør og skal have en Værg efter Lovens (Chr.V's) pag.524 Art. 1 ("enten for Alder, Vanvittighed, Ødselhed eller andre Aarsager"). Pantebrevet til Jørgen Monsen Høg kendes udygtigt, og Anders Pedersen har "Prien" (Forretten) til at indløse den 68.Gaard, "paa det at Gaarden ikke skal hængaa fra Slægten til fremmede Folk." -

Efter denne noget mørke Skildring af Hans Jensen, hvor vi ser Manden umyndiggjort bl.a. paa Gr. af Ubesindighed i Pengesager, forbavses man i høj Grad ved allerede 1720 at se ham afslutte et Laan hos Herman Bohne Clausen paa 200 Dlr. med Pant i Risegaard. Han optræder uden Værg og beder sin Stiffader, Peder Bendtsen, at medunderskrive til Vitterlighed. Laanet gaar i Orden og det paa Trods af - eller maaske paa Grund af, at Kreditor er Proprietarius selv. Ja - i 1723 indgaar han ligeledes paa egen Haand en Købekontrakt med Peder Bendtsen selv og sælger til ham sin Rettighed, Sædes- og Adgangsret, i den 65.Gaard, Skovgaard, for 190 Dlr.

Peder Bendts Stilling er vanskelig. Han har ægtet Enken efter Jens Abrahamsen i Aaret 1690, og ved 8-Mænds Dom tilkendes den 68.Gaard, Risegaard, Hans Jensen, og den 65.Gaard, Skovgaard, Enken Ane Andersdatter. Men Peder Bendtsen har med Rette ingen fuld Tillid til Holdbarheden af denne Ordning.

D. 23.Septb. 1723 stævner Peder Bendtsen Hans Jensen og hans Værg til 8-Mænds Opkrævelse, som kan sætte den 65.Gaard paa Penge og udregne hvad hver af Ane Andersdatters (Jens Abrahamsens Enkes) Børn kan have at fordre, samt at kende paa, hvem Sædes- og Adgangsret nærmest kan være berettiget efter Peder Bendtsens dødelige Afgang.

Herredsfogden opmeldte da som Formand Rasmus Erichsen paa 64.Sg., Duebjerg, og dernæst Anders Pedersen, Hans Jensen i Møllegaarden, Claus Ipsen i Huggelebjerggaarden, Lars Andersen i Samsingsgaarden, samt 3 Mænd fra Rydsker, Olsker og Rø.

Men - samtidig hermed søger Peder Bendtsen særlig Overenskomst med sin Stifson. Den 23. Oktbr. 1723 møder han og Hans Jensen og lader læse en Købekontrakt, hvorefter Hans Jensen har solgt al den Rettighed, han havde til den 65. Sg., Sædes- og Adgangsret, til Peder Bendtsen, og det for 190 Dl., paa den Kondition, at Peder Bendtsen i sin Livstid bebor og dyrker Gaarden, og at efter Peder Bendtsens Død hans yngste Søn Christoffer har Sædes- og Adgangsret til samme 65. Sg.

Saa maa vel Peder Bendtsen kunne sove roligt?

Dermed har Hans Jensen givet Afkald paa sin fædrene Gaard, Skovgaard. Der tales ved denne Lejlighed ikke om hans Værges, skønt han som umyndiggjort Mand ikke er i Stand til paa egen Haand at foretage en saadan Afhandelse, et Forhold, der senere i Tiden, efter at baade Hans Jensen, hans Stiffader Peder Bendtsen og hans Søn Jens Hansen forlængst er døde, medfører Vanskeligheder og Processer lige til Højesteret; men dette vedrører den 65. Sg., ikke den 68. Kun saa meget herom: Havde Jens Hansen, Hans Jensens Søn, ikke ladet saa lang Tid hengaa (c. 50 Aar) før Processen, vilde han - saa synes det - have vundet sine Forfædres Gaard tilbage. -

Hans Jensen paa Risegaard levede endnu en halv Snes Aar og ses ikke at have voldt Retsvæsenet mere Ulejlighed. Da han i 1734 afgik ved Døden, var han vel 48-49 Aar gammel.

Skiftet holdtes 28/4 efter Begæring af ædle Hr. Proprietarie, Kapt. Herman Bohne Clausen i Rønne som Skifteforvalter paa "hans tilhørende Gaard, den 68. udi "Risen" i Clæmmedsker Sogn", mellem den efterladte Hustru Karen Pedersd. og to Børn, en Søn, Jens, paa 20 Aar (Værges Faders Halvbr. Anders Pedersen paa Haldegaarden i Olsker) og en Datter, Sidsele. Blandt Dokumenterne, som ved denne Lejlighed fremlagdes, var Skødet af 27/10 1723, hvorved Hans Jensen har solgt den 65. Gaard til Peder Bendtsen; men Enken efter Hans Jensen fremlagde den ovennævnte Hjemtingsdom af 14/4 1719, hvorefter Hans Jensen var "ugyldig eller umyndig" til at sælge noget. Men dette henvises "til sine behøriges Steder", idet Skifteretten som saadan ikke vil skønne i denne Sag.

Her fremlagde da ogsaa Kapt. Herman Bohne Clausen det Pantebrev, hvorefter Risegaard var sat i Pant og Forsikring for 200 Dlr., som ovenfor er omtalt.

Da Karen Pedersdatter blev Enke, var hun 48 Aar gl. og har maaske

tænkt at sidde Enke fremdeles og styre Gaarden ved Hjælp af sin 20-aarige Søn, Jens Hansen. Denne indgik Egteskab og levede med sin Hustru, Karen Larsdatter, hos Moderen.

Men efter 9 Aars Forløb, da hun var 57 Aar gl., besluttede Karen Pedersd. at følge Enkers Skik og indgaa nyt Egteskab. Hun ægtede den 25-aarige Christian Jørgensen fra 14.Sg. i Rutsker, "Paa Borre." Herom lader Tingbogen Karen Pedersdatter udtale sig saaledes:

"Saasom jeg haver besluttet at gifte og forsyne mig og af des Aarsag selv alene bruge og dyrke denne 68.Sg. ", saa udlejer hun nu for sin Livstid til sin Søn Jens Hansen og hans Hustru Karen Kristine Larsdatter, den Jord beliggende ved Hasle Byvang, som nu er udlejet til 3 forskellige Mænd i Hasle, hvoraf Lejen er 13 Dlr., og senere 7/12 s.Aa. (1743) tilføjes, at naar Enken er død, "skal hendes forlovede Kjæreste, Christian Jørgensen, endnu have den halve Gaard i 2 Aar", men "skulde han inden de 2 Aar blive forsynet, da ikke at maa sætte nogen anden paa Gaarden, men mig, Jens Hansen og min Hustru at tiltræde hele Gaardens Ejendom."

Karen Pedersd. og Christian Jørgensen

1743 - 1756.

Hele dette Forhold forandres nu fra Grunden af næste Aar 1744.

Sønnen Jens Hansen bor nu paa 1.Vg. Frigaarden i Rydsker, og med sin Hustrus Samtykke sælger han sin Sædes-og Adgangsret til den 68.Sg. til sin Stiffader Christian Jørgensen og sin Moder Karen Pedersdatter, som begge nu paabor Gaarden, for rede Penge 520 Dlr. Hans Jensen havde jo solgt 65.Sg. til sin Stiffader Peder Bendtsen, og nu sælger hans Søn Jens Hansen 68.Sg. til sin Stiffader Christian Jørgensen.

Dermed har Chr.Jørgensen faaet fast Fod paa den 68.Sg.Gaards Jord, og her bliver intet Umyndighedsspørgsmaal; han kan med mere Ro imødesee det Tidspunkt, da der kan hændes hans aldrende Hustru noget menneskeligt. -

Chr. Jørgensen laaner 1745 500 Dlr. af Ungkarl Peder Hansen paa Siegaard for at kunne indfri Gaarden fra Kapt. Herman Clausen Bohn af Rønne. Ved denne Indfrielse sigtes der vel til den Prioritet, som havde sikret Laanet til Hans Jensen (200 Slette Dl.), og ikke til det proprietarie Forhold, hvori Kapt. Bohn stod til den 68. Gaard. -

Der vides ikke at være født Børn i dette Karen Peders andet Ægteskab, der dog varede i 13 Aar. I Aaret 1756 døde Karen Pedersd. Skiftet holdtes den 5/4 af Proprietarien, nu ædle Kapt. Deickmann Franck med Skifteskriveren Hans Vilhelm Thisen. Den "købte Skat" gik jo fra Haand til Haand. Arvingerne ved dette Skifte var foruden Enkemanden Børnene Jens Hansen paa Frigaarden i Rydsker og Datteren Sidsele Hansdatter, g.m. Rasmus Pedersen paa 15.Sg. Kaggaard eller "Paa Borre."

Christian Jørgensen og Margrete Pedersdatter.

1756 - 1774.

Ikke længe efter Karen Pedersds. Død satte Chr. Jørgensen en "anden" ind paa Gaarden, idet han ægtede den 19aarige Margrete Pedersd., D. af Peder Jensen, 28.Sg. Ø. Rosendalegaard i Rydsker Sogn (i hans andet Ægte med Karen Esbersd. fra Marevadgaard, baaret til Daaben af "Byfougndens Kiereste", Karen Mortensdatter Bohn, gift med By- og Herredsfoged Poul Eskelsen.

Margretes Fader var død i Maj 1756, hvorefter hun i Oktober af den 38aarige Enkemand Chr. Jørgensen førtes fra Rosendale til Risegaard. I dette Ægteskab fødtes 3 Sønner og 4 Døtre, som senere skal nævnes. - Det er næsten paafaldende, saa ofte vi møder Chr. Jørgensens Navn ved de paa den Tid ikke sjældne Gaard-Skønninger, som fandt Sted ved Arveovergange eller andet Ejerskifte, og i 6 Tilfælde staar han som Formand, saa at man faar det Indtryk, at han maatte være særlig skikket til at fungere i denne Post - uagtet det, der krævedes, mest var Vurderingsevne, da det hele jo foregik under Ledelse af Retsskriveren eller Herredsfogeden selv.

En stor Skønning foretog han saaledes over 66.Sg. Brogaard, "ved Broen" i Klem.S. d. 10. Juni 1765 paa Begæring af Hans Hansen som Værge og Farbroder til den unge Jens Hansen (II), S. af Jens Hansen (I) og Ane Bendtsdatter.

Skønt Chr. Jørgensen ikke hørte til de mere proceslystne Folk som Jens Abrahamsen, Claus Hansen eller Peder Bendtsen, fik han dog 12/7 1760 fra Peder Bendtsens Sønesøn Anders Bendtsen paa 65.Sg., Skovgaard, en Sag paa Halsen angaaende "Skovhug" paa 65.Gaards Grund. Det var jo før Udskiftnings eller rettere Magelægnings Tid (der har jo aldrig været Fællesskab) og før al Kortlægning, saa der let kunde opstaa Markeskelssager, da mange ikke vidste sikkert, hvor Ejendommens Grænser var. Risegaards og Skovgaards Jorder

gransede paa et enkelt Sted til hinanden paa den Tid. For Anders Bendtsen førte Michel Pedersen Grønbech af Sandvig Sagen, og for Chr.Jørgensen Jesper Hansen (Smed) af Allinge, begge trænedede Sagførere, og gennem mindst 6 Tingmøder undersøgte den vanskelige Sag ved en Mængde Spørgsmaal fra begge Sider. Vanskeligheden øgedes ogsaa derved, at da Hans Jensen flyttede fra 65.Sg. til 68.Sg. blev der nogen Magelægning, som siden hævedes. Chr.Jørgensen havde mejet paa en Eng og hugget Buske og Træer paa Grænsen af den store Skov Risgaderne, mellem Skovgaard og Landevejen, og nu var han gaaet nærmere end tidligere. Blandt Vidnerne var ogsaa Jens Hansen 66.Sg. (hvilken Gaard Engen, forlangst opdyrket, nu tilhører), men Jesper Hansen fandt, at da Jens Hansens Hustru var Datter af Bendt Pedersen og Søster til Citanten Anders Bendtsen, "maatte han paaanke, hvorvidt et saadant Vidnes Udsagn kunde gælde." Det synes, som Christ.Jørgensen virkelig er gaaet Naboen noget nærmere end forsvarligt, og det er vel for at svække Anders Bendtsens Angreb, at Jesper Hansen henleder Opmærksomheden paa, at "den, som er Sagsøger i en sliG Markeskelssag, burde holdt sig Forordningen efterrettelig, som taler om Opridsning paa de omtvistede Steder, eller og derpaa holdt Besigtigelses-eller Gransknings Mænd, som ikke er sket."

Dommeren, Hans Jørgen Schougaard, udtaler, at han ikke fordrister sig derpaa at dømme, indtil (førend) der efter behørig Forberedelse (Afridsning eller lovlig Granskning) kan vorde dømt - om Sagen ej anderledes mellem Parterne kunne afgøres - ligesom de hidtil paa Processen gangne Omkostninger paa begge Sider skal vorde ophevede. -

Samtidig med denne civile Sag om Skovhug havde Chr.Jørgensen en Tyverisag, foranlediget ved de ovenomtalte Møder paa Tinget i Hasle. Det var d.17.Oktbr. 1760 Jesper Hansen af Allinge med Amtmand Joh. Chr. Urnes Fuldmagt tiltalte Niels Pedersen af Tejn, som fra Jochum Høgs Hus i Hasle forleden 12. Septb. havde borttaget nogle felberedte Skind og et Spansk Rør med Sølvknap. Begge Dele var fundet og atter bragt til Veje. Saa fremstod Chr.Jørgen af 68.Sg. i Klem. og forlangte det Spanskrør, som var stjaalet den 12.Septb., da han havde lagt samme paa en Seng i Tinghuset (det Hus, hvor Tinget holdtes) i et Kammers, medens han var i Stuen, hvor Retten holdtes, da han havde at bestille og var indstævnet. - Paa Knap-

pen af samme Spanskrør var indgraveret et Anker med Ring udi med Navn udstukket K.P., hvilken Stok var hans, og har samme Stok med Sølvknap, Ring og Dupsko kostet ham 5 Daler (Slettedaler), og end mere, at den før havde tilhørt Hr. Kaptejn Kaj Poulsen Ancher af Hasle, død 1752 (Søn af den bekendte Præst Poul Ancher).

Som Eksempel paa de strænge Tyveristraffe mærkes, at Niels Pedersen af Tejn, som fh. er straffet, for Tyveri af disse tilbagekomne Sager blev dømt til at piskes til Kaggen (Pælen), brandes paa sin Ryg og derpaa henses til nærmeste Fæstning for der at arbejde sin Livstid; saa bør han og, da det stjaalne er tilbagekommet, til Hs. Kgl. Maj. deraf betale Tvigæld, nemlig Skindene 3 Dlr. og Spanskrøret 6 Dlr. 4 Mk. (Tvigæld, dobbelt Erstatning, Igæld, Erstatning) og have sin Hovedlod (= Boslod = Formue uden Jorden) til Højstsamme Kgl. Maj. forbrudt.

Ved Christian Jørgensens Død var af hans 7 Børn det ældste, Sønnen Jørgen, 15 Aar, det yngste, Sønnen Peder, 3 Aar. Ved Skiftet 18/5 1774 nævnes som Værg hans Broder Jørgen Jørgensen, 4.Vg., Frigaard i Nyker, og Jens Jørgensen, en fjernere Slægting, 28.Sg. Hollændergaard i Olsker.

Ved Skiftet indfandt sig Sogndegn Filip Rasch af Hasle som Lavværge for Elisabeth sal.Niels Nielsen Gomløses af Rønne (tidligere Hasle) tillige med Herredsfogeden (som Skriver) og Vurderingsmændene.

Denne "Proprietarie og Herlighedsejer" afstaar 1782 Herligheden til velædle og velfornemme Køb- og Handelsmand/^{Mads}Clemmen Engell og hans Kjæreste (i Hasle) - "som er bestaaende af Landgilde: Smør, Korn, Havre, smaa Redsel og Bog-Clarering samt Ægtepenge" - for den Summa 630 Dlr. Underskrevet tillige af Enkens Søn Claus Nielsen Gomløs.

Inden vi gaar videre, maa vi dvæle lidt ved Christian Jørgensen og se nærmere paa hans Oprindelse. Det er allerede ret paafaldende, at hans Fornavn er Christian, da dette Navn ellers ikke findes paa den Tid (1718) paa Bornholm. Navnet Christen var almindeligt og som Efternavn Christensen, men Christian kendes egentlig kun fra Fader og Søn Christian Maccabeus paa Skovsholm. Christian Jørgensens yngste Søn Peder blev ogsaa almindelig kaldt Peder Christian (Hans Dattersøn har aldrig hørt ham nævnes anderledes) og kun i visse formelle Dokumenter fra en noget senere Tid dannedes - ved en Kontoranalogi - Efternavnet Christiansen.

Christian Jørgensen er egentlig opkaldt efter Christian den Femte, og Navnet stammer fra Kongens Ophold paa Bornholm Aar 1687, men naaede rigtignok kun ad Omveje saa langt. Da Chr. V gæstede Bornholm og "Christiansø", blev hans Tilbagerejse hindret af Modvind, og Fregatterne gik i Læ igen ved Sandvig. Kongen gik i Land og indlogerte sig hos Arkelimester Niels Jørgensen i Sandvig (Arkelimester ved Artilleriet svarer til Kvartermester ved Kavalleriet og Kaptajn d'Armes ved Infanteriet - i Alm. den ældste Underofficer). Den næste Dag, som var 1. Pinsedag, gik Kongen i Kirke i Allinge, hvor Landsprovsten, den bekendte Hasle-Ruthsker Præst, Poul Ancher, prædikede.

Ved samme Lejlighed døbte han en Søn af sin Svoger, Sognepræsten i Olsker-Allinge, Hr. Jacob Jensen Sode (en Søn af den første Sode). Kongen tilbød sig som Fadder og sendte Kommandanten paa Bornholm, Oberst Johan Didrech Wettberg, til Døbefonten. Barnet fik Navnet Christian. Derefter drog Kongen til Sandvig, og efter at have hørt Aftensangsprædiken i Salen hos Arkelimester Niels Jørgensen af Sognepræst Jacob Jensen Sode ("til sin Fornøjelse", Tilfredshed) gik han atter til Sejls og kom lykkeligt til København.

Saaledes fortæller Thura i sin "Bornholms Beskrivelse" og henviser til en Tavle ophængt i Allinge Kirke tæt ved Alteret med Beretning herom.

Amtmand Joh. Chr. Urne (1740-78) interesserede sig livligt for denne Sag og giver i nogle haandskrevne Noter (i det Kgl. Bibliotek) følgende Oplysninger.

Den Dreng, som Jacob Jensen Sode fik døbt Christian, blev siden Søkadet og kaldtes Christian Quintus (den Femte). Paa Tavlen i Allinge Kirke staar dette Navn ikke, og Kirkebogen fra den Tid er gaaet tabt. Urne kunde tænke sig, at Kammeraterne for Skæmt havde kaldt hin Søkadet med dette Navn Quintus. Samme Kadet døde tidlig paa "Floden."

Men Hr. Jacob Jensen Sode havde en Datter, gift med Anders Pedersen paa Haldegaarden i Olsker, og hun opkaldte en Søn efter sin afdøde Broder og kaldte ham Christian Quintus, hvilket siges i Ols Tegnebog (Kirkebog). Denne Christian døde ogsaa i en ung Alder.

Imidlertid havde Præsten Jacob Jensen Sode, siger Urne, endnu en Datter ved Navn Margrete, som blev gift med Jørgen Larsen, som boede paa 14. Sg. Borregaarden, i Ruthsker, og som var Søn af Kvar-

mester Lars Nielsen i Habbedamsgaarden, 5.Sg. i Olsker. Denne Jørgen Larsen og Margrethe Jacobsdatter Sode lod deres første Søn døbe og opkalde Christian Quintus, "som bor paa 68.Sg. i Klemmsker Sogn (i Risen); men er dog mest brugeligt at kalde ham Christian Jørgensen, skønt i Soldaterrullerne skal og staa Christian 5te". Saaledes var Chr.Jørgensen dog indirekte opkaldt efter Kong Christian V. - Urne har dog ikke den rette Tidsfølge for disse Daabshandlinger. Den første, der blev kaldt Quintus (næst efter den omtalte Kadet paa Flaaden) var vor Christian Jørgensen, Søn af Jørgen Larsen paa 14.Sg. "Paa Borre" og Margrete Jacobsdatter Sode; han blev døbt 21/8 1718 og blev kaldet Christian; der staaer i Kirkebogen intet om "Quintus", men at han har dette Navn, viser samme Ruths Kirkebog et andet Sted, nemlig hvor denne Christian Jørgensen som gift Mand i Aaret 1749 var Fadder ved en Barnedaab hos sin Stifdatter, Sidsele Hansd., g.m. Rasmus Pedersen paa 15.Sg. Kaggaard eller "Paa Borre" i Ruthsker.

Barnet blev baaret af Karen Jens Hansens (Chr.Jørgensens Stif søn) paa Frigaarden, 1ste Vg. i Ruthsker, og blandt Fadderne nævnes: Christian Quintus og Jørgen Jørgensen, hans yngre Broder. - Aaret efter Chr.Jørgensens Fødsel døbes, 1719, et Barn af Anders Pedersen paa Haldegaard i Olsker, som efter hvad man kan se paa det nu kun halve Blad i Kirkebog for Olsker, blev kaldet Christian, men der er heller ikke her tilføjet noget Quintus (i det hele faar Drengene kun eet Navn). Dette Barn døde snart.

Endnu lod Anders Pedersen paa Haldegaard 19/4 1730 et Barn døbe i Olskirke, som i Kirkebogen faar Navnet Christian, men med Quintus tilføjet over Linien "med samme Præstehaand", siger Urne(s.46 L.1). Ogsaa denne Christian blev kun 1 Aar gammel.

Det ses altsaa, som ovenfor sagt, at vor Christian Jørgensen i Aaret 1749, da han 6 Aar havde boet paa Risegaard, kaldtes Christian Quintus - om det end, som Amtmand Urne, hans samtidige, siger - "er mest brugeligt at kalde ham Chr.Jørgensen."

Der boede i Rønne i Midten af 1800erne en Avlsbruger og Brændevinsbrænder Quintus, hvis Gaards ene Avlslænge optog hele Sydsiden af Lille Plads (hvor nu Posthuset ligger). Hans Datter Roberta Quintus blev gift med den berømte Lt. Johan A.P.Ancher.

Var denne Quintus i Slægt med Christian Jørgensen?

Ja! medens Chr.Jørgensens mandlige Efterkommere paa Risegaard tog

Navn efter Skoven og Gaarden og kaldte sig Riis, var det en herfra udgaaet kvindelig Ætling, som, i Lighed med Jacobsdøtrene Sode fra Allinge, gjorde Forsøg paa at bevare det kgl. Quintusnavn i Slægten. - Det var Christian Jørgensens Datter Karen Christian(e) i Ægteskab med Niels Hansen, Avlsbruger og Fattigforstander og Fattigkasserer i Hasle. Deres Søn blev døbt 17/3 1804 og fik i Daaben Navnet Niels Peter Quintus. Han kom som Styrmand til Rønne og ægtede Kirstine Robertsen, D. af Købmand Carl Robertsen. Han boede siden i den ovennævnte Gaard paa Lille Plads. Desværre havde han ingen Søn, der kunde bære Navnet videre. -

Ovennævnte Landprovst Poul Ancher, bekendt fra Bornholms Befrielse 1658, var i første Ægte gift med en Søster til Sognepræst i Allinge-Olsker, Jacob Jensen Sode, i andet Ægte med en Datter af Arcelimester Niels Jørgensen, hvori fødtes den S.13 nævnte Kapt. Kaj Poulsen Ancher i Hasle, død 1752, 83 Aar gl.

Navnet Christian vedligeholdtes i Familien Riis fra Risegaard; saaledes havde Peder Christian 3 Børnebørn med Fornavne Peter Christian (idet Peder faar Formen Peter).

Som ovenfor sagt, efterlod Chr.Jørgensen (Quintus) sig 7 Børn - efterlod er lidt ukorrekt, for saavidt som den yngste Datter blev født efter Faderens Død (Posthuma) og var ved Skiftet kun 7 Uger gammel.

Margrete Pedersd. og Hellis Ipsen.

(1775 - 1798).

Kort efter Chr.Jørgensens Død indgik den 37aarige Enke, Margrete Pedersd. nyt Ægteskab med den 6 Aar yngre Ungkarl Hellis Ipsen. Han var fra Østerlarsker, Søn af Jep Hellisen paa 19.Vg. Louegaard. Han var 16 Aar, da hans Fader døde og Moderen igen giftede sig med en Michel Ipsen, men da Moderen omsider døde efter 27 Aars Ægteskab, giftede Michel Ipsen sig med Enken Ane Cathrine, sal.Peder Jørgensens paa Bredsensgaard i Olsker.

Saa var det, at Hellis Ipsen, nu paa Risegaard, paa Brødrene Thors, Sorens og Peders samt Søsteren Karens og egne Vegne, rejste Sag ved Nørre Herreds Ret mod Stiffaderen, først om Betaling af 100 Dlr., hvilken Sag ordnedes ved Forlig og dernæst for Ulovligheder ved Skiftet efter Moderen, Elisabeth Thorsdatter. Udfaldet blev Dom af 23/1 1789, hvorefter Michel Ipsen ved Ed skulde fri sig for Sigtelsen at have bort[ført] noget Sølv, Kobber eller Linned før Skiftet, eller tilveiebringe det dulgte. -

Den Stubbemølle, som til ind i 90'ne (den stod til 1908-09) rejste sit ærlige Skrog V.f. Tassevejen, hørte paa denne Tid Rise-gaarden til, men nu skete det, at Hellis Ipsen 1798 med sin Hustrus, Margrethe Pedersdatters, og den arveberettigede Jorddrot, Peder Christians, Samtykke solgte denne Vejrmølle til Ungkarl Johan Jensen Møller for den Sum 400 Dlr., en ret anselig Sum. Efter Johan Jensen Møller boede her i over 20 Aar Niels Jørgen, og tilsidst fra 1850 i mange Aar Morten Ipsen Møller. Han fandt Tid til at deltage i Høstarbejdet "i Risen" og "ved Broen", hvor hans ejendommelige Skikkelse og gammeldags sikre og selvtilfredse Fremtræden muntrede Tilværelsen ved Siden af den gamle Haslefisker Hans Marchers Livsfilosofi og Peder Kofod Titus' Sangkunst og gymnastiske Behændighed. Det stemte ikke ret med Nutidens Arbejdsforhold, naar Morten Møller blandt Høstfolkene vedblivende nævnte Sigfred Hansen ved Fornavn og dattede ham i al Fortrolighed.

"Risemøllen" er nu forsvunden, men Dele af dens uforgængelige Egetømmer gør fremdeles Trappetjeneste ved Teknisk Skole i Hasle. - (Og Bindingsværket i Gavlen paa Jydegaards nye Stuelænge).

Hellis Ipsen deltog med flere af sine Naboer i deres Modstand mod Herredsfoged Gads Ordre til et formentlig dem uvedkommende Vejarbejde. Herredsfogeden, der tog^{sig} livligt af Vejvæsenet, tilsagde Bønderne af Klemensker Vestre Rode til at møde Ø.f. Simlegaard, og paa Mødestedet fik de at vide, at Arbejdet gjaldt den gamle, halv private Vej fra Simlegaard over Ladegaardsengen, forbi Landsdommerens Gaard i Tornebye til Rønnevejen. De vilde nok være med til at vedligeholde en offentlig Vej, men de vægrede sig ved saa at sige at anlægge en saadan, og Arbejdet vilde til Herredsfogedens Harme ikke komme i Gang. Der var Hans Larsen fra 55.Sg. i Risby, Jens Hansen fra 56.Sg. i Risby (siden Brogaard, J.H.II), Peder Bendtsen fra 67.Sg. Sigaard, Lars Hansen, der mødte for sin Moder, Enken Ane Bendtsdatter, paa 66.Sg. Brogaard, Hellis Ipsen fra 68.Sg. Risegaard, Jørgen Pedersen fra 13.Vg. Jydegaard o.fl. De var alle enige om, at der maatte foreligge en Misforstaaelse, og de forlod Arbejdsstedet.

Hr. Hans Gad indberettede, og Cancelliet resolverede: enten en Mulkt paa 8 Rdl. og Udførelse af Arbejdet eller Justitiens Tiltale. Det sidste blev Tilfældet, og Herredsfoged Gad ansaa dem med det første som en mild Straf for deres "opsætsige Modsatning." Men

Landsdommer Rogert kaldte i sine Domspræmisser enhver Tale om Opsætsighed en Uretfærdighed, det gjaldt her de quasi frie Bornholmeres varme Følelse for gammel Ret. (Naar Rogert siger "quasi frie", sigter han vel til, at de næppe er saa frie, som de tror at være). Han fritager dem for at udføre Arbejdet, men - de burde have adlydt Øvrigheden, og de maa derfor tage Mulkten, hvorhos han lover dem en haardere Straf næste Gang. -

Hellis Ipsen opnaaede ikke at se denne næsten sejrriige Afslutning paa Sagen, da han døde inden Udgangen af 1798.

I hans Ægteskab med Margrete Pedersdatter fødtes 2 Døtre, Elisabeth og Ellen Marie. Den første ægtede Jens Nielsen, Gadegaard i Vestermarie, den anden, Ellen Marie, blev 1806 gift med Jens Michael Hansen, Koffardikaptajn, siden Købmand i Hasle. Hun kaldes som ung Ellen Riis, og Halvbrodersønnen Jens Sigfred Riis, Lt., Bagerm., er hendes Lavværg, da hun efter Mandens Død 1846 faar Lov at hensesidde i uskiftet Bo.

En af hendes Døtre blev gift med Skipper og Købm. A.P.Elleby paa Hovedvagtsplassen i Rønne.

Jens Nielsen, Gadegaard, f.1780, var yngste Søn af Vagtmester Niels Pedersen paa 43.Sg. St.Gadegaard i Vestremarker. Lisabeth Riis var 5 Aar ældre, og Ægteskabet var barnløst. De havde 2 Plejedøtre.

Ved Skiftet efter Hellis Ipsen d.29/5 1798 mødte som ekstraordinær Skifteforvalter Madame Karen Engell i Rønne med Lavværg Købmand Aabye i Hasle og som Skifteskriver Herredsfoged Gad af Hasle.

Da Margrete Pedersdatter nu var over 60 Aar gl. og Gaarddrønten havde fyldt 27de Aar, tog hun det Parti at vige fra sin Brugsret over Gaarden og sluttede d.27/7 1798 med sin Søn Peder Christian en Fledføringskontrakt, hvorefter hun opgiver sin Raadighed over "alt ude og inde, alt af alle Slags, saa meget jeg ejer og ejendes vorder, hvorfra intet undtages, af hvad Navn nævnes kan."

Sønnen Peder Christian udbetaler da til sine Søkende 430 Slettedaler, som Enken "har foræret dem som en liden Gave", 80 Dlr. hver af de to Brødre og 45 Dlr. til hver af de 6 Søstre. -

Af disse Søkende er der først Brødrene Jørgen og Lars, om hvilke jeg egentlig intet har at melde. I Hasle Kirkebog nævnes som Fader en Jørgen Christiansen "fra Rønne"; siden holder en Mand af dette Navn Bryllup 1804 i Hasle med Ellen Kirstine Holm; men da Peder Christians Broder Jørgen er født ca.1759 og saaledes vilde være 45 Aar, er Identiteten mindre sandsynlig.

I Hasle Kirkebog nævnes foruden Christian Jørgensen "i Risen" en Christian Jørgensen (Hustru Barbro), som kaldes Byens Formand og Overformynder, og som lever 30 Aar længere end hans Navne paa Risegaard. Ligeledes nævnes en Peder Christian, som er Værts-husholder i Hasle. Lige saa sjældent Navnet Christian var før 1720, lige saa almindeligt blev det i de følgende Aar, især i Hasle og Allinge, medens Navnet Christen næsten forsvinder.

Af Margrete Pedersdatters Døtre blev Margrete Kirstine g.m. Hans Monsen, hendes Værg, 35.Sg. Dalegaard, Olsker; Karen med Avls-bruger Niels Hansen i Hasle, Ane med Johan Christian Blanch i Kbhvn. (fra hvem Hotelejer Blanch siges at stamme) og Kirstine med Anders Enevoldsen paa Sjælland.

De to Hellisdøtre Ellen og Lisabeth er nylig omtalt. -

Endnu et Par Ord af og om den ovennævnte Fledføringsakt:

"Herforuden forsørger og forseer min Søn Peder Christiansen mig med Husevarelse, Ildebrændsel, Underholdning og Opvartning med videre, som Livets Bekvemmelighed, min Stand og Alder kan fordre."

Hvis hun bliver til Sinds at flytte, faar hun 80 Dlr. aarlig til Nyaar og St.Hansdag. "Desuden besørger min Søn min Ligbegængelse anstændig og kristelig eller betaler 70 Dlr."

Fledføringsakten er ogsaa underskrevet af "Herlighedsejer" Karen, sal. Engells.

Det er iøvrigt et Spørgsmaal om denne Fledførsel, ligesom Brogaards-enken Ane Bendtsdatters paa samme Tid, med rette bærer dette Navn, da Kontrakten opstiller et Alternativ, "hvis jeg bliver til Sinds at flytte o.s.v." Den egentlige Fledførsel tillod næppe denne Frihed. Den fledførte maa i Almindelighed tænkes helt at opgive sin økonomiske Selvstændighed.

Karen Pedersdatter formodes at være død i Løbet af Aaret 1799, da hendes Navn ikke findes blandt de bortgaaede i Klemensker Kirkebog. -

Peder Christian og Ane Cathrine Pihl (Pihl).

1798 - 1825 (-36).

I den første Fjerdedel af 1800-tallet boede Peder Christian paa Risegaard i Ægteskab med Ane Cathrine Pihl fra 69.Sg. S.Pilegaard, i Klem. S. Hun var Datter af Herredskaptajn i Nørre Herred Sigfred Pihl og Dorothea Kirstine Koefoed fra Eskesgaard i Pedersker.

Denne Peder Christians Kone skal have været en klog og efter sin Tid oplyst Kvinde, rig paa gode Raad og ordsproglig Visdom; men

det gik hende som hendes samtidige Rasmus Nielsen "ved Broen", at Tiden forkastede meget af hendes Lærdom som hvilende paa Overtro og Vildfarelse - et rigt Stof for det, vi nu kalder Folklore eller Læren om Folkeminder.

Paa Peder Christians Tid var Stuelængen paa Risegaard endnu den nordre, og sønden Gaarden laa Vandplasken "en gammel, brøstfældig Vandplask, Damgaardens udskaaret af Vandløb og ubrugelig", og ad en Fædrift, "Drævten", naaede man ned til Aaen, Baggeaaen, hvis naturskønne Dalstrøg fortsattes i Nordøst op i Halvnedløkken mellem Pilegaard og Ingemarsgaard. Nordøst for Gaarden finder vi den paa Grund af sin høje Belliggenhed anselige Skov "Risen", hvoraf Gaarden allerede fra tidlig Tid, og Familien fra nu af, fik Navn.

Tyndest synes Skoven at have været paa Peder Mogensens Tid, i "Lejetiden", Aar 1706, men skønt Skoven sagdes senere at være "hugget til Upligt" af Hans Jensen, indeholdt den dog ifølge en Skønning efter Chr. Jørgensens Død, paa Hellis Ipsens Tid, 27 store Eger, i alt 63 Egetræer, 12 bjælkestore Aske foruden et Par Hundrede mindre. I denne Tilstand holdt "Risen" sig over hundrede Aar. -

Det kan næppe paavises, at Peder Christian er kaldet Riis (jo, som Fadder i Hasle Kirkebog 12/9 1823 og ligeledes nogle Gange i Klemensker Kirkebog), men vi har set, at hans Halvsøstre har haft dette Efternavn (Lisabeth og Ellen Riis) og Peder Christians Sønner, Chr. Christoffer, Jens Sigfred og Hans Peter førte Riis som efternavn. Vi staar her ligesom ved Indgangen til en ny Tid, i hvilken Børnene paa Gaardene faar mere end eet Navn i Daaben og tilmed erhverver et Efternavn, der er uafhængigt af Faderens Fornavn.

Peder Christian kunde ligesom Rasmus Nielsen paa Brogaard og Lars Hansen paa Skovgaard smykke sig med Titlen Herredslieutenant, hvorved de tillige, formentlig i Henhold til Resolutioner af 1742 og 1785, fritoges for visse Ombud og Ydelser, saasom Tingbud, Formynderskaber, Lægdsposter - og særlig Ægter. -

Af Peder Christians Sønner fulgte Hans Peter Riis Faderen paa Risegaard. Christian Christoffer Riis ægtede Enken paa Nabogaarden, 13.Vg. Jydegaard, og fik i et senere Ægteskab flere Børn; hvori blandt Hans Riis, Avlsbruger i Hasle.

En Datter af Peder Christian Elisabeth Cathrine blev gift med Jens Hansen (III) paa Nabogaarden sønden Aaen, Brogaard.

Den næstældste Søn, Jens Sigfred Riis, Borgerkaptajn og Bagermester

samt Avlsbruger i Hasle, efterlod sig 3 Sønner, af hvilke den ældste, Overlærer i Bogense, Peter Christian Riis, igen har 2 sønner (Jens og Christian), saa Stammen maa endnu siges at være livskraftig. -

Da Peder Christian døde 13. Aug. 1825, søgte hans efterlevende Hustru Tilladelse til at hensesidde i uskiftet Bo (Odelsret eller Sædes- og Adgangsret reserveres den yngste Søn (Arboe) og erholdt Bevillingen 26/8. Hun opgav til Underretning for Skifteretten sin Formue til 2000 Rbd. Sølv, men Herredsfoged Arboe indhentede Klemensker Sogns Vurderingsmænds Skøn, og efter dette er Gaard og Gods sat til 5000 Rbd. Vi bemærker den store Prisrevolution, at Gaarden sattes til Tusinder, hvor man før Napoleonstiden nøjedes med Hundreder. Eller - er det "Sætningen" til 5000 Rbd., der er for høj? Man studser over en Bemærkning af Herredsfogeden om Opgivelsen af de 2000 Rbd., "hvilket", siger han, "nok ikke er det halve." "For at bestemme Recognitionerne" sættes saa Gaarden til 5000 Rbd., da Rettens Betjente, efter den allernæste Bevilling til Enken intet i deres Rettigheder skal afgaa."

Det vækker Opmærksomhed, at ved denne Lejlighed er det den ordinære Skifteforvalter, Herredsfoged Arboe, der optræder, ikke blot som Skifteskriver til Hjælp for "Herlighedsejeren." Sidst da Rettens Folk var her paa Gaarden, nemlig ved Hellis Ips Skifte og ved Margrete Pedersdatters Fledførselsakt 1798, mødte jo Madame Karen, sal. Engels som egentlig Skifteforvalter. Denne Madame Karen, sal. Mads Clemmen Engels, før i Hasle, siden i Rønne, er nu afgaaet ved Døden, og Byfogeden i Rønne stiller 18/7 1821 de hendes Bo tilhørende Skattegaarde, d. 33. Sg. Klem. Sogn, Lokkegaard, og d. 68. Sg. Risegaard, til Auktion. De købtes af henholdsvis Peder Munch i Rønne (for 440 Rbd. Sølv) og af Købmand A. F. Michelsen, sst. s (for 414 Rbd. 3 Mk. Sølv). Nu burde altsaa ved Peder Christians Skifte Købmand Michelsen være mødt som "Herlighedsejer og Proprietarie" - men han har nok ikke ladet høre fra sig, og saa er den sædvanlige Skifteforvalter, Herredsfogeden, optraadt i Embeds Medfør. - Med den nævnte Bevilling fortsætter Enken, Ane Cathrine f. Pihl, Ledelsen af Gaarden med Kapt. Jens Michael Hansen af Hasle som Lavværg og med den yngste Søn som "udvendig Bestyrer."

Efterhaanden drog af de andre Børn bort fra Hjemmet først Elisabet, g. m. Jens Hansen (1826), siden Christian Christoffer til 13. Vg. Jydegaard (1828) og Jens Sigfred til København og siden Rønne, hvor han bosatte sig og ægtede Bagerdatteren Dorothea Herold. -

Peder Christians Enke afgik ved Døden 1836, og det ved hendes Mands Død udsatte Skifte blev nu afholdt d.3. og 14. Februar s.A.

Gaarden tilkendtes den yngste Søn Hans Peter Riis. Blandt særlige Bestemmelser i Skiftet mærkes, at H.P.Riis paatager sig Forsørgelsen af den ældste Datter, Margrete Kirstine, enten Ophold paa Gaarden eller Ydelser som ved Undentag, "hvor hun maatte opholde sig i Nørre Herred, Hasle eller Rønne", hvilken Forpligtelse hviler tinglæst paa Gaarden. Denne Hæftelse skal dog efter Skifteforvalterens og Værgen Jens Gadegaards Indrømmelse ikke være til Hinder for Optagelse af Laan i Gaarden indtil 2000 Rdl.

Det er atter den almindelige Skifteforvalter, Herredsfoged, Krigsassessor J.J.Jacobsen, der optræder her, og Ejeren af Proprietærskjolden, Købm. A.F.Michelsen omtales ikke.

Det blev paalagt H.P.Riis at erlægge de befalede Kendelsespenge (5 Rdl.) i den kgl. Amtstue.

I den juridiske Verden saa man med Mistillid paa disse "Proprietarier", da man (Amtmændene Urne og Fjeldsted og Amtsforvalter Mynster) ved dem ikke vidste de umyndiges Interesser tilstrækkelig sikrede. - H.P.Riis med Kurator Claus Flyng Pihl, 69.Sg., ønskede at optage et Laan i Neksø Overformynderi paa 2000 Rdl., i hvilken Anledning der skulde foretages en ny Taksering af Gaarden. Opmeldt blev Klem. Sogns Vurderingsmænd, Kapt., Sandemand J.J.Koefoed og Kirkeværge Morten Pedersen, som indfandt sig 8/5 1836 med Assistance af den konstituerede Herredsskriver, selve Herredsfogeden, Krigsassessor Jacobsen. Disse finder Gaardens Bygninger vel vedligeholdte, et Tilliggende af 90 Td.L. gode Jorder og Enge til 30 Læs Hø aarlig, en Skov af Aske-og Egetræer i frodig Vækst. "Ejendommen har i det hele en meget fordelagtig Beliggenhed", 30 Heste, 30 Køer og 30 St. Faar. De sætter Ejendommen "efter dens virkelige Værdi i Handel og Vandel til 3500 Rdl.Sølv."

Denne Sum, som fremkommer "efter en Taksation efter bedste Skøn og Samvittighed", er betydelig mindre end den kun 11 Aar ældre Vurdering, som nævntes efter Peder Christians Død 1825 ved Herredsf. virkelig Kancelliraad Mads Arboe og Klem. Sogns Vurderingsmænd, nemlig 5000 Rdl. - skønt i det mindste den ene af Vurderingsmændene i begge Tilfælde var den samme, Morten Pedersen. -

Hans Peter Riis og Margrete Michelle, f. Madsen.

1840 - 1868.

Hans Peter Riis ægtede 27/5 1840 Margrete Michelle f. Madsen, D. af Købmand Niels Madsen i Rønne (Vimmelskiftet). - Som Aarene gik fandtes den gamle Stuelænge lidet tidssvarende. Udsigten nordud var begrænset, og den lille Have savnede Lys og Sol. Hans Riis byggede da en grundmuret Stuelænge, hvad dengang var ret sjældent. Den laa vesterud mod Vejen og Havet. Ret anselig saa den ud, med sin Teglstens "Tagfæste." Ligeledes opførte Hans Riis en ny Søndrelænge, betydelig bredere end den gamle og med dækket og cementeret Kostald efter nyere Fordringer. Man betænkte sig paa at lægge en Have vesterud, men nøjedes med et lille Anlæg udfor Gavlen mod Syd.

Iøvrigt var man endnu ikke naaet til den graadige Forretningstid, men kunde unde sig en vis herskabelig Rundhed med Hensyn til Gaardens levende Natur-Herlighed.

Fra "Risen" og Aabakkens højeste Kam saa man vidt ud over Land og Hav og langs Kysten mod Syd, hvor Rønne Kirkes Spir afsluttede Billedet. Skraaningen ned mod Aaen frembød om Vinteren, naar Sneen dækkede alle Forhindringer, en herlig Bane for Kælkeløb. Men der hørte nogen Drengahaardførhed til at drive denne Syssel, da uforudseelige Uheld paa Grund af den ubanede Vej, der skulde gennemløbes, jævnlig indtraf.

Over Risegaard foretoges mange Fodture op gennem "Aabakkerne" og "Halvnedløkken" til "Jættabolj" (Jættens Bold). Vejen var fremkommelig. Aaens Omgivelser havde blot at yde en sparsom Føde for Faar og Ungkvæg og enkelte Heste, anden Nytte krævedes ikke.

I Halvnedløkken med de mægtige Skraaninger mellem Stengærderne paa begge Sider kunde vel stundom en for livlig Ungtyr skræmme de uerfarne besøgende, men til Gengæld følte man sig draget af de fritstaaende frugtbare Hasseltræer og, længere inde, af de ranke, høje Fyrretræer, mellem hvis Grene de ellers sjældent forekommende Urhaner og Vagtler drev deres "Spil."

Forbi Ingemarsgaards Have med den anselige hvide Hovedbygning naaede man til den paa venstre Skrænt liggende Rullesten, hvis Leje var trygt nok, skønt det saa ud, som man med en Haand kunde give den Fart ned i Aaløbet. Men den laa fast, denne Istidslevning, som - mere frit opfattet - en Jætte i Skaane uden Held havde slynget mod den nybyggede Klemenskirke.

Herfra indsnævredes Dalstrøget stærkt og tegnede sig kun som en smal Klippekløft, i hvis Bund der bredte sig Tjørn og ranke Kirsebærtræer, hvis Top tittede op over Kløftens Kant.

I Hans Riis's og Margrete Michelles Ægteskab fødtes 8 Børn, hvoraf dog kun de 4 naaede den voksne Alder. Den ældste Søn, Peter Christian Riis, udviklede sig til en lovende ung Mand, vel udstyret i aandelig og legemlig Henseende. Blandt hans Interesser var ogsaa den for Jagten, og man saa ham ikke sjælden ved Vintertide færdes med Bøsse og Hund i den til Gaarden hørende, dengang vildtrige Natur. Da hans yngre Broder tidlig syntes at vende sig bort fra Landbruget, var der Formodning for, at Peter Christian engang skulde overtage Familiegaarden som 4.Led af Slægten. Han tog til Sjælland og øvede sig i Landvæsenet paa Gaarden "Petershvile" og søgte den af Lucianus Kofod og Philip R. Dam oprettede Højskole i Aakirkeby. Men da Krigen 1864 brød ud, og da Forholdene ellers foreløbig syntes ham noget stillestaaende, hvortil kom hans levende nationale Følelse, maaske styrket ved Opholdet paa Højskolen, meldte han sig, sammen med sin jævnaldrende Fætter Sigfred Hansen paa Brogaard hos Kommandantskabet (P.H.Schønning), som netop dengang opfordrede unge Bornholmere til frivillig Tjeneste i Hæren. - De kom saa sent, at de først efter Dybbøls Fald kom til paa Als at staa for Preussernes hurtigskydende (18 Skud mod 1) Bagladebøsser. De kunde 2-3 Gange storme frem mod Hegnene, hvorfra Preusserne flygtede tilbage, men kun for at komme i større Antal igen.

Under den sidste Retræte saa Sigfred Hansen sin Fætter og Kammerat sidde som med en saaret Arm - det sidste Møde. En Kugle var gaaet over et Par Fingre, et, som man troede, let Saar, men paa Flensborg Lasaret traadte Saarfeber til. Haanden maatte amputeres, og Døden indtraadte kort efter. Peter Riis jordedes paa Flensborg Kirkegaard 23 Aar gl. -

Den yngste Søn Niels Christian Riis, der trods en Svaghed i Halsnerverne i øvrigt følte sig fuld af Kraft og Livsmod gik allerede som halvoksen til Søs, idet han som Skibsdreng tog Hyre med et af de Rønne Barkskibe, som gik paa Robbefangst paa Grønland. Senere foer han i nærmere Farvande, men opgav saa Søen og hengav sig til Billedhuggerkunsten.

Faa Aar efter den ældste Søns Død i Flensborg solgte Forældrene Gaarden og flyttede til Rønne. Opholdet her blev kun kort; de

flyttede til København og tog Bolig i Villakvarteret paa Frederiksberg. Hans Riis levede kun faa Aar i disse nye Omgivelser. Sønnen Niels øvede fremdeles sin Kunst med Energi. Efter at have arbejdet noget i Prof. Peters's Atelier fik han udstillet et legemsstort Arbejde i Göteborg og siden et i Salonen i Paris, ja deltog endog i Konkurrencen om et Standbillede af Holberg i Bergen. Det var ikke smaa Opgaver, han stillede sig, maaske for store. Da der blev Verdensudstilling i Chikago rejste han, der ikke tvivlede paa sit Talent, med sine Arbejder dertil; men i den hede Sommer ramtes han, som det berettes, af Solstik, og hans Livsbane var endt - 1892.

Senere Ejere:

Den følgende Ejer var Ritmester P.H.Koefoed, fh. paa Myregaard i Pedersker (Stamt. over Kofoed A.156). Under ham rykkede Avlsjorden noget nærmere til Aaen, og da paa det tilbageværende Aabakketerræn al Græsning af Køer og Faar ophørte, blev Passagen for de besøgende i Dalstrøget, her ligesom paa Brogaardssiden af Aaen vanskeliggjort ved en frodigere Græsvækst og fremspirende Nyskov.

Derefter fulgte Georg Jespersen (fra St.Krusegaard i Bodilsker). Under ham hjemsøgte Gaarden af Ildebrand, hvorefter den opførtes paa ny med en bredere, kvistprydet Hovedbygning med Have foran. (Se Stamtavle over Familien Jespersen ved Halfdan Jespersen, 1909). Sønnen, H.C.Jespersen, ombyttede snart Gaarden med Simlegaard, men solgte atter denne og viede den konservative Politik sine Kræfter som Redaktør af "Bornholms Avis."

I de senere Aar ejes Risegaard af H.Chr.Hansen.

----- 0 -----

Afskrevet 1978 efter originalen - en sort lommebog 16,5 x 10 cm, der ejes af kontorchef A.C.Mørk Hansen.

"Meddelelser" fylder 83 sider; side 84-91 (91 er omslagets inderside) indeholder personalhist. opstilling - desværre mangler s.87-90.

E.K.

De personalhist. opl. er gengivet på de flg. sider.

s.84

Beboere af 68.Sg. Risegaard i Klemensker S.

- s. 1 Simon Pedersen 15.. - c.1620.
Hans Simonsen c.1620 - c.1679.
(Lars Larsen, Lars Hansen, Tor-
kel Pedersen, Hans Pedersen)
- s. 8 Claus Hansen c.1679-81.)
(siden Ingemarsg.)) Lejere
- s.12 Hans Bendtsen c.1681-1692)
Mogens Pedersen c.1692-1713)
- s.15 Hans Jensen 1713-1734 (S. af Jens Abrahamsen, Skovgaard).
g.m.Karen Pedersdatter, D. af Peder Monsen, Tornegaard, Knudsker.
- s.29 Karen Pedersd. som Enke - 1743
- s.31 Karen Pedersd. g.2 Christian Jørgensen 1743-1756.
- s.33 Christian Jørgensen g.m.Margrete Pedersdatter 1756-1774.
- s.52 Margrete Pedersd. g.2 Hellis Ipsen 1774-1798.
- s.63 Peder Christian g.m.Ane Cathrine Pihl 1798-1825.
Enken Ane Cathrine Pihl - 1836.
- s.74 Hans Peter Riis g.m.Margrete Michelle Madsen 1836-1870.
- s.82 Ritmester Peder Hansen Koefoed (se Koef.Stamt.A S.156)
Georg Jespersen (fra St.Kruseg. i Bolsker. Stamt.Jespersen)
Herm.Chr.Jespersen (siden Simleg.)
Hans Chr.Hansen.

- - - - - 0 - - - - -

- s.85 Christian Jørgensen, døbt 21/8 1718 S+ holdt 18/5 1774.
g.m. Margrete Pedersd., døbt 20/4 1738, d. o. 1799.
Børn A 1 - 7.
hun g. 2 Hellis Ipsen, Børn A 8 - 9.
- A 1. Jørgen Christian f.c.1759, Rønne (?)
- A 2. Lars Christian, f.c.1762 (?)
- A 3. Margrete f.c.1764, g.Hans Mogensen, 35.Sg. Dalegaard, Olsker
- A 4. Karen f.c.1767, d. 1830, g.Avlsbruger Niels Hansen, Hasle,
Børn B
deriblandt Niels Peter Quintus, døbt 17/8 1804, Borger i
Rønne, g. Kirstine Robertsen, Børn C 1.
C 1. Roberta Quintus g.Ltn.Johan A.P.Ancher. Børn.
- A 5. Kirstine, f.c.1769 g.Anders Enevoldsen, Sjælland. Børn.
- NB A 7. Ane, f.c.1774 g.Joh.Chr.Blanch, Kbhvn.
- / A 6. Peder Christian, f.1771, d.13/8 1825, Risegaard i Klem. S.
g. Ane Cathrine Pihl fra 69.Sg. Pilegaard, Klem.
Børn: B 1 - 7.
B 1. Margrete Kirstine f.c.1800, d.1837. Ugift.
B 2. Christian Christoffer Riis, f.1802, d.18..
g.Enke paa Jydegaard, 13.Vg.Klem.S., Ane Cathrine
Clausdatter (fra 14.Vg.). Ingen Børn.
g.2 Ane Thorsen, D. af Hans Th., Simblegaards Pc.
Børn C 1 - 4.
C 1. Peter Riis, f.18/1 1865, Cigarhandler, Kbhvn.
g.Alma Henningsen (D. af Billedskærer H.). Barn D 1.
D 1. Svend Henning Riis, f.15/3 1897.
C 2. Anna Cathrine Riis, f.7/11 1867, g.Vilhelm
Madsen, Agent, f.Ejby, Fyn, nu i Horsens.
Børn D 1 - 5.

- D 1. Jørgen Madsen, f.14/5 1892, Farmaceut.
- D 2. Helga Madsen, g. Fuldmægtig Starcke, Vridsløse.
- D 3. Oscar Madsen, f.1897, Kommis.
- D 4. Gunnar Madsen, f.1899, Bankassistent, Horsens.
- D 5. Christian Madsen, f.1902, Kommis.

C 3. Hans Christian Riis, f.11/11 1869, Avlsbruger, Hasle, siden Particulier, g.m. Caroline Hansine Riis, f.15/12 1869, D. af Gaardejer H.P. Riis, Risby, Klemensker Sogn. Barn D 1.

D 1. Kirstine Margrete Riis, f.16/3 1899
g. Thorvald Schou (S. af Gaardejer S., Væbogaard i Rutsker S.), Avlsbruger i Hasle.

C 4. Jens Christian Riis, Avlsbruger i Hasle, f.19/1 1873, d. 14. Novbr. 1915, g. Anna Schou, f.

s. 87 - 90 mangler

s.91 Børn C 1 - 4.

C 1. Peter Christian Riis, f.25 (15?)/2 1841, død paa Flensborg Lazaret 1864.

C 2. Engeline Margrete Riis, f. 24/5 1842, d. 20/5 1920
g. Artilleriltn. Hans Ancher Koefoed, f.15/5 1839, d. 1912, Kuregaard, Klem. S., siden Restauratør i Rønne.
Børn D 1 - 7.

D 1. Juliane Margrete K., f.14/1 1866, g. Vodschou.
Blandt Børn E 1. Svend Koefoed Vodschou, Ltn. i Marinen.

D 2. Petrea Michelle K. f.22/3 1868, g. Købm. Mørch i Frederiks-
[sund?]

D 3. Laura Hansine K. f.19/5 1871

D 4. Margrete Engeline K. f.27/4 1873

D 5. Lars Koefoed f.4/5 1875, Forvalter

D 6. Judith Elisabeth Cathrine K. f.10/12 1878

D 7. Johannes Koefoed f.1/4 1883.

C 3. Anne Cathrine Riis, f.13/2 1846, Porcelænsmaler, Kbhvn.
Aarestrups Fribolig.

C 4. Niels Christian Riis, f.6/5 1848, d. 26/1(?) 1892 i Chicago,
Sømand, Billedhugger.

B 7. Kristine Cathrine Riis, f.1817, d. i Kbhvn. Ugift. Dameskrædderinde,
Modes. Rønne, Kbhvn.

A 8. Lisabet Hellisdatter g. Jens Nielsen Gadegaard, St. Gadegaard, Vm. S.
Ingen Børn.

A 9. Ellen Marie Hellisdatter g. Kapt. Jens Michael Hansen, Købm., Hasle.
Af Børn blev Augusta g.m. Købm. A.P. Ellebye ved Hovedvagten, Rønne.